

Тема. Конфлікт високих почуттів головних героїв роману О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін».

Мета уроку: дати учням поглиблене розуміння тексту роману, його сюжетних колізій у співвідношенні з особистими почуттями героїв; показати красу і велич людських почуттів, удосконалювати навички аналізу ліро-епічного твору. Навчати послідовності і логіці викладу особистих міркувань з приводу прочитаного; виховувати увагу до внутрішнього світу людей, співпереживання героям твору, толерантність та повагу до думки інших людей, повагу до жінки.

Обладнання: репродукції картин: О.М.Козлов «Портрет Пушкіна зі свічками» (1973р.), фрагменти художнього фільму «Євгеній Онегін»(1999р., режисер Марта Файнс). Композиційне вирішення панорами «Болдінська осінь»: букет сухого зілля; портрет О.С.Пушкіна; аркуш паперу з уривком роману «Євгеній Онегін», на якому лежить перо.

Музичне оформлення: М.Римський-Корсаков «Сіндбад-мореплавець»; Й.Штраус «Марш Радецького»; музика Е. Моріконе з фільму «Професіонал».

Стилізація класу під кімнату Тетяни Ларіної.

Тип уроку: урок – проба на роль

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів

Вчитель. Дорогі діти, гості. Я рада зустрічі з вами і маю надію, що вона буде цікавою, корисною, і надіюсь, що всі присутні на нашому уроці налаштовані на творчу хвилю.

Кажуть, раз на століття земля народжує Генія, людину, що має принести своє життя на жертвовник нації, прославити свою країну, свій народ і залишити гідну пам'ять про себе для нащадків. Безперечно, одним із таких людей був російський поет Олександр Сергійович Пушкін. Доля не завжди виявляла прихильність до митця, але він залишив нам багату спадщину, яка вчить мислити, аналізувати, вона щира, відверта, легка для сприйняття, зрозуміла і доступна. Поет роздумував над багатьма аспектами людського життя. Але сьогодні ми зупинимось лише на одному. Ми поговоримо про високі і прекрасні почуття: кохання, дружбу, вірність і самопожертву. Сьогодні у нас є унікальна можливість подумки перенестись у далеке ХІХ століття, стати одним із героїв роману «Євгеній Онегін» і хоч на мить поринути у вир почуттів тих людей, що живуть на сторінках твору.

На попередніх уроках ми з вами прочитали роман Пушкіна, познайомилися з головними героями, знаємо про їх взаємовідносини. А сьогодні ми ще раз зустрінемося з цими героями, і звернемося до дивовижного світу їх почуттів, думок і можливо, ви тоді знайдете всі відповіді на ті питання, які вас хвилювали. Ми спробуємо глибше роздивитися ці образи. Тож нехай вогонь вічного кохання покаже нам дорогу.

(Тема уроку, запис у зошит)

III. Актуалізація опорних знань учнів

- Проводиться тест-гра (12 питань за романом)

IV. Виконавчий етап

1. Створення проблемної ситуації

- Про що і про кого цей роман? (про кохання, про надії, які не збулися, про молодих людей 20-30 років XIX століття)
- А що таке кохання? Який зміст ви вкладаєте в це слово? (схема, серце з променями, все це робиться на дощі)
- А що розуміється у Пушкіна під словом кохання? (переживання , страсть і ніжні почуття...)
- А що таке щастя? (робиться та сама робота, що із серцем) (Сонце - життя, кохання тепло родини, діти, батьки...)

Висновок: кохання і щастя – дуже близькі поняття, вони завжди поряд, одне розкривається через друге. Це слова – синоніми. Роман «Євгеній Онегін» - це роман про кохання, яке не склалося, яке не стало щастям.

Ось ми з вами сьогодні на уроці спробуємо з'ясувати причини, чому не склалося щастя у Тетяни і Онегіна.

2. Характеристика героїв

- Назвіть головних героїв роману?
- Які ж наші головні герої Онегін і Тетяна? Що ви можете сказати про них (за першими розділами роману) життя , чим цікавляться, звички?

Характеристика Онегіна

Характеристика Тетяни (відповідають учні) (Тетяна і Онегін живуть життям героїв книг, як вся молодь 10-20 років . Тетяна читає Ричардсона, Руссо; Онегін – Байрона, Беджаміна). Їм цікавився і вчив напам'ять сам Пушкін. Тобто, Онегін і Тетяна – типові представники молоді XIX століття, вони є не виключенням. Це полон, обман, помилки, це життя під впливом прочитаного. («Она влюблялася в обманы и Ричардсона, и Руссо»; он «как Чайльд Гарольд угрюмый».)

Слайд. Тетяна і Онегін

Вчитель. Давайте послухаємо, що про себе розповідає сам Онегін .

3. Рольова гра

Онегін. Мені тільки 18, але я вже розчарований і спустошений одноманітністю життя. Оточення, в якому я існую, спотворило, очерствило і озлобило мою чисту і благородну душу. Я відчуваю велику внутрішню силу, хочу багато чого змінити і покращити в світі та водночас не можу нічого зробити, бо не готовий до активних дій. І дуже багато важить для мене думка оточення. Мене обзивають аморальним типом і черствим егоїстом, але ніхто не замислюється над тим, що саме він бачить: мене чи світську маску. Справжні ж почуття заховані під нею, їх лише треба розбудити...

Боже, вона така проста і чиста! І вона так щиро покохала мене! Боже, це несправедливо, адже я не можу відповісти їй взаємністю. Моє серце вмє зваблювати, кохати ж – ні!

Мовець зачитує напам'ять XXV строфу другого розділу роману.

Тож названо її Татяна.
 Ні врода, що в сестри цвіла,
 Ні свіжість на виду рум'яна
 У ній привабить не могла.
 Печальна, дика, мовчазлива,
 Неначе сарна полохлива,
 Вона росла в сім'ї своїй,
 Немовби зовсім у чужій.
 Вона горнутися не вміла,
 Як інші діти, до батьків;

Маленька ще, між малюків
Стрибать і гратись не хотіла,
І часто край вікна сама
Сиділа журна та німа.

4. Бесіда.

- Коротко розкажіть, як і при яких обставинах, вперше зустрічаються Онегін і Тетяна?
- Якою виявилася ця зустріч? (*Фатальною*)
- Чому фатальною? (*Тетяна закохується в Онегіна, але він не відповідає взаємністю*) (Учні зачитують цитати із твору
Она: «Ты чуть вошёл, я вмиг узнала». Он: «Скажи, которая Татьяна?»)

Вчитель. Давайте послухаємо Тетяну, що вона скаже про цю зустріч.

5. Інценізація «Написання листа»

Тетяна: (*кімната Тетяни, сидить няня, в'яже; на фоні музики*) Євгеній увірвався в моє життя, мов свіжий вітер. В ньому все було нове і незнайоме: поведінка, одяг, манера спілкуватися. Його погляд, здавалося, пронизував наскрізь. І я закохалася. Та припустилася страшної помилки; перша зізналася у своїх почуттях. І світ не пробачив цього мені... (*Тетяна сідає за стіл, імітує писання листа, потім у емоційному пориві встає і декламує його напам'ять. Після того складає аркуш і сідає на лавку поруч з нянею, що займається рукоділлям. Звучить музика*). Ніч надворі, але не спиться, няню. Душно тут... Поговори зі мною, няню.

Няня: Про що ж поговорити, Таню? Коли ще молодою я була, то знала старих билін і небиліць чимало, про духів добрих, злих і про дівичь. Та нині темно все для мене, Таню, що знала, то забула...

Тетяна: (*говорить в простір*) Розкажи про давні дні, коли ти закохана була.

Няня: Та що ти, Таню! У ті часи ми і не чули про кохання. Мій Ваня молодший був за мене, мій світ, мені ж було тринадцять літ. Тижні зо два до нас ходила сваха, а потім татко й поблагословив мене... Та ти не слухаєш, Тетяно!

Тетяна: Ой, няню, любя, я сумую. Ні, я не хвора! Я... кохаю! Залиш мене, я покохала! (*Няня встає, але Таня бере її за руку*). Ой ні, не йди! Залишся. Послугу зроби мені, я прошу. Ось лист, пошли онука з ним свого до О..., до сусіда нашого.

Няня: Не знаю я, їй-богу, до кого лист цей переслати?

Тетяна: До Онегіна, сусіда нашого, пошли онука свого! (*Няня йде, Тетяна схилиється над столом*).

6. Бесіда

- Що ви можете сказати про почуття Тетяни, які вони?
- Як лист розкриває особистість, характер Тетяни?

Мовець зачитує напам'ять XI строфу четвертого розділу роману.

Та лист од скромної Тетяни
Мого героя зворушив:
Дівочий порив полум'яний
Рої думок у нім збудив;
Згадав він Тані личко миле,
Таке бліде та посмутніле,
І заглибивсь, як у затон,
В солодкий і безгрішний сон.
Можливо, знов полуменисту
Спізнав він бурю почуттів,

Та ошукати не хотів
Її душі довіру чисту.
Тепер ми в сад перелетім,
Де стрілася Тетяна з ним.

Вчитель. Яку відповідь дає Онегін Тетяні? (діти відповідають)

Коментар вчителя. Лист Тетяни вразив Онегіна не тільки своїм змістом. Тетяна, першою звертаючись до чоловіка із зізнанням у коханні, чинила досить сміливо й необачно з точки зору життєвих правил. Але дівчина вихована на романтичних романах й живе у цьому світі, не знаючи звичайних норм. Вона пише листа французькою мовою, використовуючи цитати з прочитаних книг.

7. Дискусія.

- Як ви ставитеся до такого вчинку Тетяни?
- Що для дівчини в житті важливіше: репутація чи кохання?
- Яку б пораду в такій ситуації ви дали Тетяні?
- Чому Онегін не скористався божественним даром, який послала йому доля?

Коментар вчителя.

Онегін не зрозумів усієї сили її почуттів, не розгадав її натури, оскільки над усе цінував "свободу і спокій", був егоїстом і себелюбцем. Любов приносить Тетяні одні страждання.

8. Бесіда.

- Що стало причиною розлуки Онегіна і Тетяни? (*Дуель, смерть Ленського.*)
- Чому відбулася дуель Онегіна з Ленським? Дуель між друзями?

Мовець зачитує напам'ять строфу ХІІ шостого розділу роману.

Одноманітний і безумний,
Як вихор юних днів і мрій,
Кружляє вальса вихор шумний,
Мелькають пари по одній.
Провчити Ленського поклавши.
Онегін, усміх заховавши,
Іде до Ольги, стан обвив,
У бистрім танці закрутив
І на стілець її саджає,
Тихенько, ніби віч-на-віч,
Про те про се заводить річ,
І знов танець розпочинає.
Всі здивувались. Ленський сам
Не хоче вірити очам.

9. Педагогічна провокація

Вчитель. Як для мене, то що такого погано було у танцю? Що ви можете сказати?(*учні відповідають*)

Вчитель. Я хочу надати слово музикознавцю. Я думаю, що він нам проллє світло на цю ситуацію.

Музикознавець. Я пропоную переглянути вальс Онегіна і Ольги.

Відео « Вальс Онегіна і Ольги »

А тепер зробимо невеличкий екскурс у музичне минуле ХІХ століття. У ті часи вальс вважався надмірно вільним танцем, навіть не пристойним. Ось що говориться в правилах, що регламентують поведінку на балу того часу: " Танець цей, в якому, як правило, повертаються і зближуються особи двох статей, вимагає належної

обережності, щоб танцювати не дуже близько один до одного, що рахувалося б непристойною поведінкою". Проте на вальсі хвилювання Ленського лише починаються.

Незабаром мазурка пролунала, складова балу 20-х років XIX століття, вона являлася кульмінацією балу (**відео мазурки**). Танцювати мазурку - тоді означало, виявити готовність до любовної розмови з партнером і більше того - до любовних стосунків.

Вчитель. Щоб довести Ленського до божевілля, Онегін просить у Ольги наступний танець - котильйон. І саме під час цього танцю, юний поет Ленський мав надію з'ясувати відношення зі своєю коханою.

Музикознавець. Котильйон, в даній ситуації означає те саме, що й вальс і мазурка. Це один із видів кадрили – і один із фінальних танців балу. Він представляє собою танець-гру, яка являється символом, того ігрового дійства, яке розвернулося на балу у Ларіних. А, оскільки бал закінчувався, то він знаменував втрату надій Ленського на вирішальну розмову зі своєю коханою. Всі бачили чим закінчувався бал: Ольга танцювала весь час з Онегіним і залишалася з ним до кінця балу.

9. Рольова гра

Ленський. Я не можу допустити, щоб це юне серце спокусив петербурзький розпусник. Щоб ніжну квітку, яка ще не розпустилася, черв'як мерзенний поточив. Ти, Ольго, ліліє моя, за тебе завтра смерть приймаю я.

(Сцена дуелі. Звучить музика Еніо Моріконе. Онегін і Ленський стоять спиною один до одного. В руках – пістолети).

Онегін. Я не хочу цієї дуелі, бо мій друг став раптом ворогом через непорозуміння і свою надмірну гордість.

Ленський. Я не можу відмовитися від цієї дуелі, бо він принизив мою гідність і гідність коханої жінки.

Онегін. Це якесь безглуздя, він такий молодий і недосвідчений і міг би ще багато зробити корисного для людей.

Ленський. Ми – різні і ніколи не дійдемо до спільної думки. Один з нас завжди буде на перешкоді іншому. Один має померти. Нехай це буде Онегін. Я вибираю дуель.

Онегін. Я можу вибачитися перед ним і вбивства не буде. Але дуель призначена, і коли я не з'явлюсь, оточення назве мене боягузом. Я – не боягуз. Один з нас має загинути. Нехай це буде Ленський.

(Суперники розходяться, повертаються обличчями один до одного і наводять пістолети. Ленський першим опускає пістолет і повільно відходить).

Читач. ...Облитий холодом страшним,

Онегін нахилився над ним,

Говорить, кличе... та намарне:

Його немає вже. Співець

Найшов дочасний свій кінець!

Дихнула буря, квіт прегарний

Зів'яв на ранішній зорі,

Погас огонь на вівтарі!..

Вчитель. Між Онегіним та Ленським відбулася дуель. Чи можна її було відвернути? І як?

- Чи намагається Онегін уникнути дуелі?
- Чи можливо було відмінити поєдинок?
- А чи вартий цей конфлікт дуелі?

- А якби вчинили ви?
- Що для людини значить життя?

Вчитель. Поєдинок між Онегіним і Ленським завершився трагічно. Смерть Ленського свідчить про жахливий результат тих ігор, які відбувалися в світському середовищі того часу. Змусивши свого героя подивитися в обличчя невігаданій смерті, автор розкриває Онегіну очі на все безглуздя його існування, на фальш, що стала нормою життя суспільства.

- Як склалося життя героїв роману після цієї дуелі?
- Яким було повернення Онегіна у вищий світ?
- Що змусило Тетяну вийти заміж за чоловіка, якого вона не кохала?
- Якою була зустріч Євгенія з Тетяною у Петербурзі?

Відео «Зустріч Онегіна і Тетяни»

Вчитель. У восьмому розділі Пушкін підводить своєрідний підсумок роману. Тетяна – поважна світська дама, Онегін – людина без сім'ї, без будь-якого конкретного заняття, зневірений, спустошений, обділений душевним спокоєм і теплотою. Герой раптово втрачає голову від запізнілого кохання до людини, яка багато років тому сама прагнула подарувати його. Онегін мучиться і страждає. Нам щиро жаль його, але в ситуації, що склалася, винен він сам.

Слайд. Княгиня і Онегін

(Онегін (учень)читає напам'ять лист до Тетяни)

- яку відповідь дає Тетяна?
- Як ви думаєте, Тетяна ще кохає його?
- Чому герої роману змушені розлучитися?

Коментар учителя. У своєму романі автор використовує прийом «дзеркального відображення». Усі події, що відбувалися у маєтку, повторюються, але вже у петербурзькому варіанті. Тепер уже закохується, пише листи Онегін, а Тетяна дає йому відповідь.

Тільки тепер Онегін зрозумів, що Тетяна дійсно його ідеал. Страждаючий герой, змучений коханням, стає ближчий читачеві. Біль, що він заподіяв Тетяні,здавалося, повернувся до нього бумерангом.

Читець. Княгиня перед ним одна,

Сидить неприбрана, сумна,

Листа задумано читає,

І по лицю її стіка

Гарячих, тихих сліз ріка.

/.../Упав Онегін їй у ноги;

Вона здригнулась і мовчить.

І на Онегіна зорить

Без дивування і без гніву.

Я вийшла заміж. Без пихи

Я вас прошу мене лишити.

Я знаю: в вашім серці єсть

І гордість, і справдешня честь.

Я вас люблю (пощо таїти?),

Та з ким я стала до вінця -

Зостанусь вірна до кінця".

(Перегляд відео Княгиня і Онегін)

Вчитель. Онегін довідується, що Тетяна його теж кохає, але разом бути вони не можуть: вона одружена і вірна своєму чоловіку.

10. Педагогічна провокація

- А як ви ставитесь, до того, як повелася Тетяна з Онегіним? А можливо, їй потрібно було прийняти його кохання – вона ж його так довго чекала? *(відповідь учнів)*

Учитель. На початку уроку, ми ставили запитання: чому не склалося щастя у Тетяни і Онегіна? Ось нам потрібно дати відповідь. *(відповіді учнів)* А тепер, я хочу надати слово «обвинуваченню» *(учень)*. Давайте послухаємо.

Обвинувачення: Я звинувачую суспільство, в якому жили герої роману. Суспільство зробило Онегіна боягузом. Суспільство перетворило високі почуття на розвагу.

Суспільство скалічило долю не однієї молодої людини того часу. Вирок: Людина повинна прагнути щастя. Гармонія і любов — це і є щастя. Людина наперекір долі має боротися за свої почуття, бо тільки тоді вона має право називатися людиною.

Вчитель. Щастя не склалося у Тетяни і Євгенія. І у нас в кожного свої думки, щодо цього, різні висновки, і мабуть тому, що наше життя наповнене різноманітністю, потоком думок, доль. Головне в житті, вміти переборювати труднощі, вміти думати, відчувати, любити, кохати, зігрівати інших своєю любов'ю. На це і сподівався великий Пушкін, про це і молив Бога: «Дай бог, чтоб в книжке этой, читатель, ты хотя крупицу мог найти».

Не дочекалася Тетяна цієї пізньої любові Євгенія і шкодує про це. Але ніколи вона не пошкодувала, що вийшла заміж за генерала. Адже він для неї - вірний друг. Можливо, в цьому і щастя Тані. А щастя Євгенія було таке можливе...

Ось і закінчилась наша подорож по сторінках улюбленого роману Пушкіна «Євгеній Онегін», закрилась остання сторінка життя його улюблених героїв. Візьміть з собою в життя його мудрі поради, обережно як свічку несіть по життю кохання своє і пам'ятайте, що кохання (як сказав поет) – це безцінний дар, божий дар! Вчіться в Пушкіна все життя.

Поетична хвилинка.

Учитесь Пушкина читать.

Не просто пробегают глазами,

Как часто делаем мы с вами,

А видят, слышат, встречи ждают.

Учитесь Пушкина читать,

И он вам обрести поможет

Мечты, которые, быть может,

Уже успели потерять.

Учитесь Пушкина читать

Без торопливости и лени,

И связь времен и поколений

Вас не устанет удивлять.

V. Узагальнення

Слайд Анкета

- 1) Чого я навчився на уроці?
- 2) Що було найцікавішим і чому?
- 3) Які я виконував завдання і якими способами?
- 4) Які труднощі зустрічалися і як я їх подолав. Чи подолав?
- 5) Чи змінився мій настрій під час уроку?
- 6) Побажання (собі, учителю).

Вчитель. Я дякую вам за співпрацю на уроці, за ваші гарні відповіді, вашу гру.

VI. Аргументація й виставлення оцінок за урок.

VII. Домашнє завдання.

Підготуватись до контрольної роботи (за творчістю Гейне, Байрона, Пушкіна)

Література

О. Криштоф «Для серця треба вірити», Ю. Тинянов «Пушкін», Б. Томашевський «Пушкін», С.Гессен, Л. Модзолевський «Разговори Пушкина», О. Височина «Образ, бережно хранимий», О.Муза, С. Овчинникова «Життя і творчість О.С. Пушкіна» , М. Васютинський «Золота пропорція».